

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 13281/2022
29.02.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босилковића, председника већа, Бранке Дражић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Никола Лакић адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Владе Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво, ради дискриминације и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1653/21 од 18.03.2022. године, у седници већа одржаној дана 29.02.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1653/21 од 18.03.2022. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 835/20 од 13.01.2021. године, исправљеном решењем Вишег суда у Београду П 835/20 од 03.02.2021. године, одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је Наредбом министра унутрашњих послова Владе Републике Србије о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије, број 01-1094/20-58 од 18.03.2020. године која је обављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 34/20 повређено начело једнакости права, чиме је извршена дискриминација тужиоца на основу старосног доба, јер је оспореним мерама повређено право тужиоца на слободу кретања, као неоснован. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужена да му на име накнаде нематеријалне штете, и то: на име накнаде за претрпљени физички бол исплати износ од 1.800.000,00 динара, на име накнаде за претрпљене душевне болове због повреде права личности износ од 4.650.000,00 динара и на име претрпљеног страха износ од 3.550.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана подношења тужбе па до исплате, као неоснован. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац да туженој на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 93.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писаног отправка пресуде, са законском затезном каматом почев од дана стицања услова за извршност одлуке па до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1653/21 од 18.03.2022. године потврђена је пресуда Вишег суда у Београду П 835/20 од 13.01.2021. године, исправљена решењем Вишег суда у Београду П 835/20 од 03.02.2021. године, а жалба тужиоца одбијена као неоснована.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду, у смислу одредбе члана 408. ЗПП, Врховни суд је нашао да ревизија тужиоца није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, дана 15.03.2020. године председник Републике Србије, председник Народне скупштине Републике Србије и председник Владе Републике Србије, као органи тужене, донели су Одлуку о проглашењу ванредног стања која је објављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 29/20 од 15. марта 2020. године. Одлука о проглашењу ванредног стања потврђена је Одлуком Народне скупштине о потврђивању Одлуке о проглашењу ванредног стања, донетој на седници одржаној дана 29.04.2020. године, (објављеном у „Службеном гласнику РС“, бр. 62/20), која је ступила на снагу даном објављивања 29.04.2020. године. Министар унутрашњих послова, уз сагласност министра здравља, донео је Наредбу о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије број 01-1094/20-58, објављену у „Службеном гласнику РС“, бр. 34/20 од 18.03.2020. године, бр. 39 од 21. марта 2020, бр. 40 од 22. марта 2020, бр. 46 од 28. марта 2020, и бр. 50 од 3. априла 2020. Ванредно стање је укинато Одлуком о укидању ванредног стања, објављеној у „Службеном гласнику РС“, бр. 65/20, која је ступила на снагу даном објављивања, дана 06.05.2020. године. Даном 21.05.2020. године Уставни суд је донео решење Уу 42/20 којом је одбацио иницијативе за покретање поступка за оцену установности и законитости Одлуке о проглашењу ванредног стања, објављене у „Службеном гласнику РС“, бр. 29/20, при чему је одбацио и захтеве за обуставу извршења појединачних аката и радњи предузетих на основу оспорене одлуке. Према Наредби о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије одређено је да се, ради сузбијања и спречавања ширења заразне болести „Covid 19“ и заштите становништва од те болести, забрањује кретање на јавним местима, односно ван станова, просторија и објеката за становање у стамбеним зградама и изван домаћинства лицима, и то: са навршених 65 и више година живота - у насељеним местима преко 5 000 становника и лицима са навршених 70 и више година - у насељеним местима до 5 000 становника. Забрана се не односи на период суботом од 4 до 7 часова. Наредбом су прописане мере забране кретања, уз ограничење и изузетке ближе наведене Наредбом. Тужилац је рођен 1951. године.

Првостепени суд је одбио тужбени захтев за утврђење дискриминације и тражену накнаду нематеријалне штете до које је, по мишљењу тужиоца, дошло због дискриминаторског поступања органа тужене, учињеног забраном кретања за време ванредног стања лицима са навршених 65 година, које је на територији Републике Србије уведено због епидемије заразне болести изазване вирусом „Covid 19“ са образложењем да, иако је тужилац лице старије од 65 година и нарушеног здравља

системским обољењима (преживео тежак мождани удар 2010. године, има хипертензије и дугогодишњи је дијабетичар) што га чини посебно угроженом категоријом, услед чега применом одредбе члана 21, Устава Републике Србије, члана 14. и 15. став 1. Европке конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 2. став 1, члана 8. и члана 14. Закона о забрани дискриминације, дискриминација није учињена, јер је тужена одређивањем мере ограничења кретања лицима старијим од 65 година оправдано поступила другачије него према лицима која су била у сличној ситуацији управо с обзиром на чињеницу да су лица старија од 65 година била здравствено угроженија у односу на друге држављане Републике Србије. Пошто је одбио тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди постојање дискриминације, првостепени суд је одбио и тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете због повреде права личности, слободе кретања, претрпљеног физичког бола и страха.

Другостепени суд је потврдио првостепену пресуду, прихватајући као правилан закључак првостепеног суда, јер се заснива на правилној примени материјалног права.

По налажењу Врховног суда, правилно су нижестепени судови применили материјално право.

Према члану 21. став 1. Устава Републике Србије, пред Уставом и законом су сви једнаки. Свако има право на једнаку заштиту без дискриминације (став 2). Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета (став 3). Према члану 202. Устава, по проглашењу ванредног или ратног стања, дозвољена су одступања од људских и мањинских права зајамчених Уставом, и то само у обиму у којем је то неопходно (став 1.). Мере одступања не смеју да доведу до разликовања на основу расе, пола, језика, вероисповести, националне припадности или друштвеног порекла (став 2).

Одредбом члана 8. Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, бр. 22/2009 и 52/2021) прописано је да повреда начела једнаких права и обавеза постоји ако се лицу или групи лица због његовог, односно њиховог личног својства ускраћују права и слободе, или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, осим ако је то оправдано легитимним циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна.

Одредбом члана 14. истог закона прописано је да се не сматрају дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају (став 1).

Одредбом члана 14. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода прописано је да се уживање права и слобода предвиђених у тој Конвенцији обезбеђује без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност са неком националном мањином, имовина, рођење или други статус.

Ванредно стање у Републици Србији проглашено је 15.03.2020. године, доношењем Одлуке о проглашењу ванредног стања од стране председника Републике

Србије, председника Народне скупштине и председника Владе. Основни разлог за проглашење ванредног стања била је опасност од ширења заразне болести „Covid 19“, која је претходно проглашена пандемијом и која се због свих околности могла сматрати јавном опасношћу којом се угрожава опстанак грађана и државе. Након проглашења ванредног стања, Влада је уз потпис председника Републике донела Уредбу о мерама за време ванредног стања којом је прописала мере којима се одступа од Уставом зајемчених људских и мањинских права за време ванредног стања. Ради спречавања неконтролисаног ширења ове заразне болести коју, између осталог карактерише и рапидна стопа пораста заражених лица, дерогација слободе кретања и слободе окупљања је била мера од превасходног значаја. Популација становништва са навршених 65 и више година живота, према налазима домаће и светске здравствене струке, сматрала се посебно ризичном категоријом становништва у погледу лакшег преношења заразе и по високом проценту смртности. У Републици Србији су за ова лица била одређене посебне мере забране кретања, ради њихове појачане заштите од заразне болести „Covid 19“. Све мере забране кретања у току трајања ванредног стања су преиспитиване, у зависности од степена угрожености становништва од заразне болести, тако да су ублажаване како је епидемиолошка слика у држави била све боља односно, како су све више опадали бројеви заражених лица, лица са тешком клиничком сликом и преминулих од ове болести. Лицима са навршених 65 и више година живота у насељеним местима преко 5 000 становника и лицима са навршених 70 и више година у насељеним местима до 5 000 становника забрана кретања је била прописана од најстроже потпуне забране кретања у трајању од 3 дана, до дозволе кретања суботом, односно недељом у тачно одређеном временском интервалу ради куповине намирница, затим и до дозволе кретања најпре одређених дана у седмици у предвиђеном временском интервалу по 30 минута, превасходно ради шетње, да би од 24. априла кретање ових лица било дозвољено сваког дана по 60 минута у периоду од 18 часова (када је у то време за остале категорије становника ступила на снагу забрана кретања, чиме се спречавала могућност преношења заразе) до 01 час наредног дана у пречнику од 600 метара удаљености од места пребивалишта, односно боравишта. Од увођења ове мере, забрана кретања се није односила на физичка лица којима је била потребна неодложна здравствена помоћ. Из наведеног следи да мера забране кретања за најстарију популацију становништва у Републици Србији, која је сматрана посебно ризичном групом лица, била прописана првенствено ради заштите живота и здравља ове популације, да је преиспитивана и ублажавана више пута у току трајања ванредног стања, што значи од 18. марта (када је Наредба донета) до 06. маја 2020. године, када је Уредба престала да важи и то у обиму у којем је било неопходно ради постизања циља њеног прописивања.

Због тога, мере којима се одступа од Уставом зајемченог права слободе кретања, а које су биле неопходне ради сузбијања и спречавања ширења заразне болести „Covid 19“ и заштите становништва од те болести за време ванредног стања, не представљају дискриминаторско понашање у односу на лица старија од 65 година, као у конкретном случају. Из тог разлога није било дискриминације, јер је различито поступање било оправдано заштитом интереса одређене популације људи (лица старија од 65 година), јер је реч о рањивим старосним групама из ког разлога није било ни неоправданог поступања, односно прављења разлике између ове категорије лица и млађе популације, јер је сходно одредбама Закона о забрани дискриминације и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода било оправдано ограничити кретање лица старијих од 65 година и тиме привремено суспендовати њихова права.

Неосновани су наводи у ревизији тужиоца да је погрешно примењено материјално право, и то пре свега одредба члана 2. Прокола 4. уз Европску конвенцију, која је саставни део нашег законодавства.

Наиме, чланом 2. Прокола 4. уз Европску конвенцију прописано је да свако ко се законито налази на територији једне државе има на тој територији право на слободу кретања и слободу избора боравашта (став 1). Свако је слободан да напусти било коју земљу, укључујући и сопствену (став 2). Никаква ограничења не могу се правити у односу на вршење ових права, сем оних која су у складу са законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу државне или јавне безбедности, ради очувања јавног поретка, за спречавање криминала, за заштиту здравља или морала или ради заштите права и слобода других (став 3). Права из става 1. могу се, такође, у извесним областима подвргнути ограничењима која су уведена у складу са законом и оправдана јавним интересом у демократском друштву.

Мере предузете како би се ограничило кретање, ради спречавања ширења болести „Covid 19“, представљале би задирање у права заштићена чланом 2. Прокола 4 изузев када су неопходна. У конкретном случају, ограничење кретања у односу на популацију којој припада тужилац због њене старости или здравственог стања било је у складу са законом и неопходно. Мере којим је било ограничено кретање тужиоца уведене су због фактора који се сматра оправданим – ширење болести „Covid 19“ и временом су се мењале, односно тужена је периодично преиспитивала да ли основи за ограничење слободе кретања и даље постоје, водећи рачуна о томе колики је степен ризика од ширења болести „Covid 19“ услед таквог кретања. С обзиром да су на законит начин привремено дерогирана људска права лицима у категорији старијих од 65 година, а што је имало легитимно и легално упориште у циљу благовременог и ефикасног отклањања јавне опасности у виду болести, односно неконтролисаног ширења вируса „Covid 19“, то је било оправдано ограничити кретање лица старијих од 65 година сагласно ставу 4. става 2. Прокола 4, супротно наводима у ревизији.

Са изнетих разлога, сагласно одредби члана 414. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**